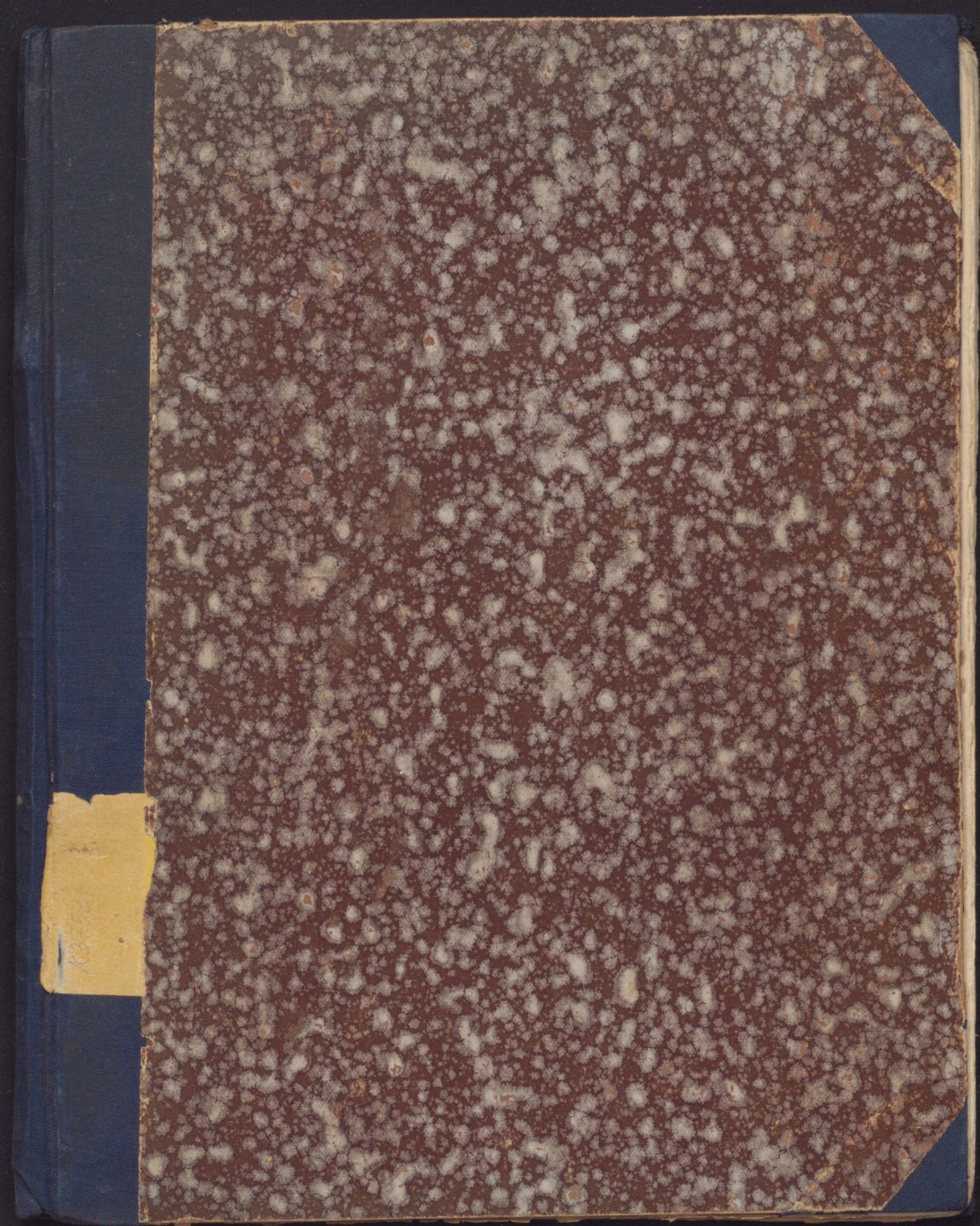

PEDAGOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K37531

H. Hendrikson

Joonestamise ja joonestamise
töökava täienduseks.

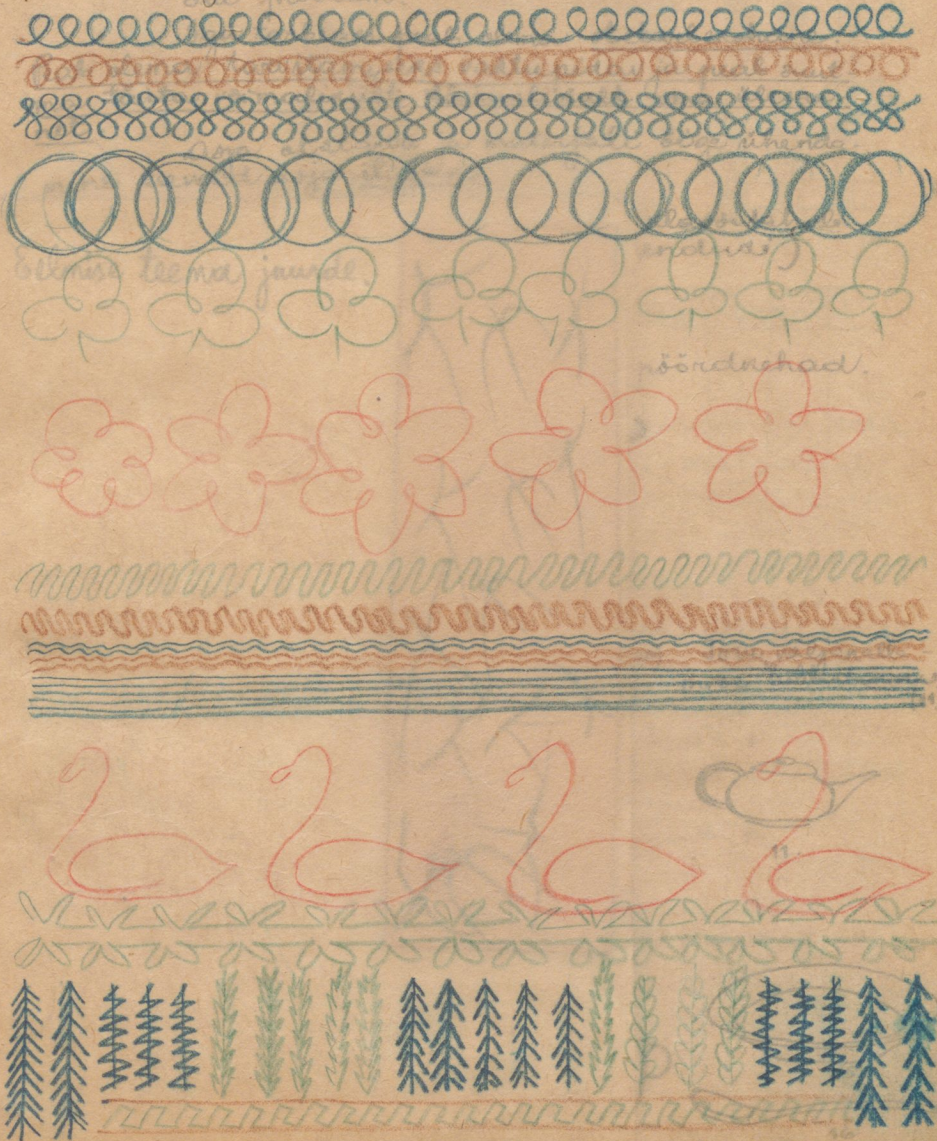
I & II klass.

1 tund nädalas.

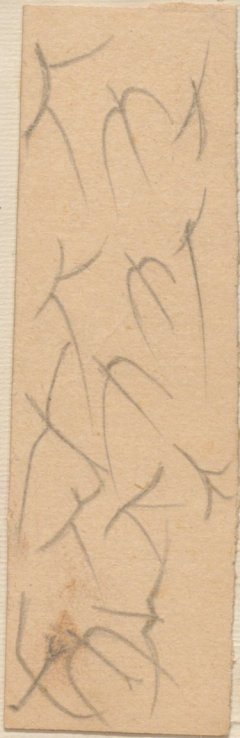
Eesmärgid:

- 1) Arenenud vaatlemis-nägemisosa, vormi-, värvi- ja mõõdetunne, elav vastuvõtlikkus kaunile;
- 2) Võime ^{rujutada} lihtsate objeksidega välgusrikkalt tasapinnal vaatluse- ja rujutuse-objekte;
- 3) Elementaarse joonestustehnika tundmine.

Karjutsi pliiatsiga sulfiit. paberile, kae väljen-
duvõime ja silmanõõdu arendamiseks. (Ritmilis-matemaat. h.)

3
Eelmise teema jäärde.

II

See probleem.

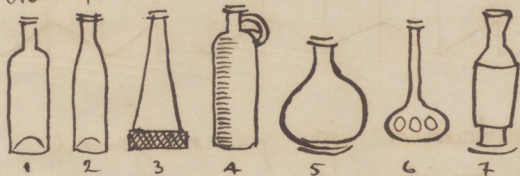
Iga tarbeasi peab olema otstarbekohane.
Peab olema tarvitamiseks vastupidav ja peab suut-
ma täita võimalikult täiuslikult oma ülesan-
net.

Asja otstarve ja materjali õige ühenda-
mine teevad asja ilusaks.

(Järgneb joonistuste abil klassitahvli-
le näitamine ühe probleemi lahendusest)

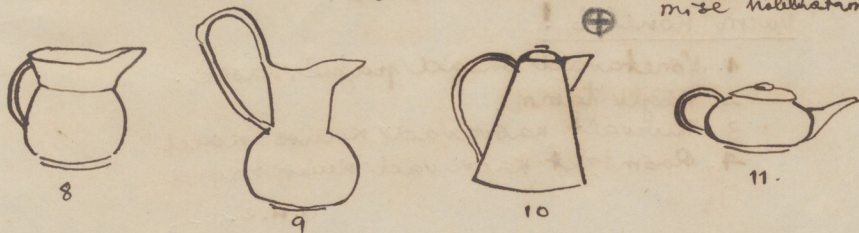
vetela on, seepärast vedelikunõud on pöördnehad.
ümargused

Nõud, millest kallatakse: (1-7)

Nõud, millesid tuleb sagedasti täita: (8-10)

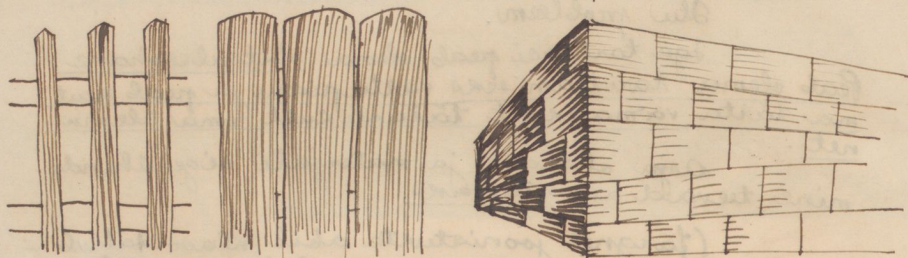
Toru, väljaval-
mise hõlbustamiseks.
(11)

Tõstenõud: (12-16)

Oia vorme, tingitud materjalist: puust, kivist, rauast.

Asja iseloomustamine ja pinnajoonte
koonnähtamine on ilu päänõue.

Eseme vormi iseloomustus:

Vorm kõneleb!

1. Näetavad osad paksud, karel.
2. Vägev tamm.
3. Kivvalt kaotavad ruumkõrsad
4. Rõõmselt kaotavad ruumkõrsad.

j.n.e.

Kodusens töös: Pliatsiga sulfit paberile aetade vorme

III

Ehterirja mõiste.

Ehterirja üksikosa nimetatakse motiiviks.

Motiivide reastused a) ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ei ole ehterirvi
b) ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Motiivide reastused

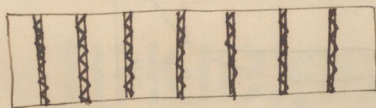
a) ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ on ehterirvi.
b) ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Ehterirvi joonistuses või skulptuuris on rida kindlas järjekorras korduvaid motive.

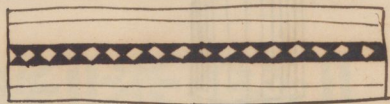
Neid motive on elustada tarbeasju joonistuslikult mitmekesisemaks.

Kuhu asetada esemele ehterirvi?

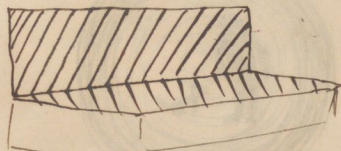
Algade seloomustamine pinnajoonte abil.

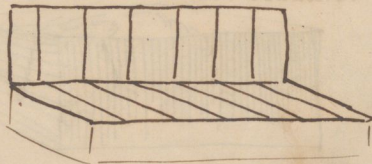
Kall varba joonestik

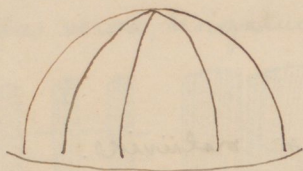

Kää varba joonestik.

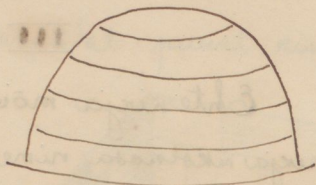

Mitte kaldjooned loodisjonnale vast loodisjooned.

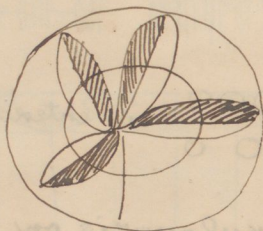

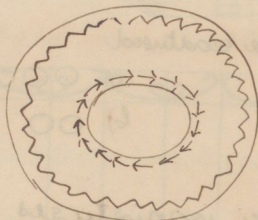
Õige
jooned / ühtlased pinnaga.

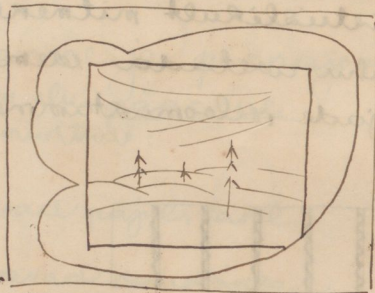
Joontel ^{vale} aralikesse mulje.

Õige
Ilustuste suurte segal
loomulikke vormi jooni.

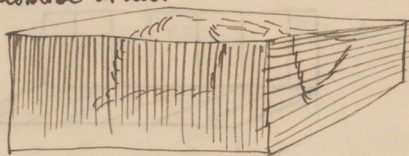

Õige
Ilustuste suurte jälgob taldriku
vormi murdeid.

Õige
jooned sarnaselt
tõuamise arhis.

seal see raam ^{vale} tühis-
tas pildi rümet.

Õige
Ilustuste sisulises karksi joont
ja ääret segal karksi chituse jooni.

vale.
Pallikarunistuse jälgogu
annamata vabari!

Kuhu asetada esemele ehtekivi?

1. Ääre ehtekivi nelinurgale, ringile, ovaalile.

Vabur, ettevalmistavaid harjutusi redissulega või pümpulgaga.

IV.

a) Eelati rahvuslikku ehteritja geometriliste
motiveid.

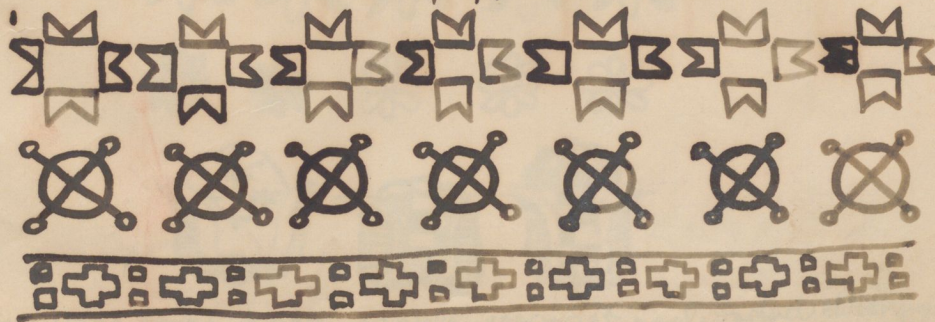
I grupp.

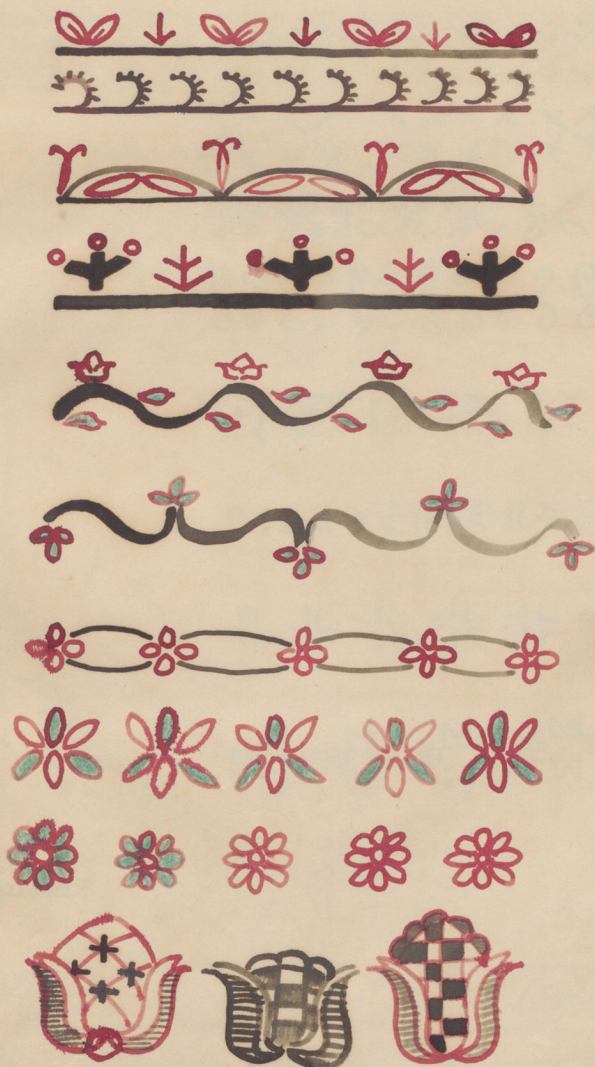
II grupp.

III grupp.

11
b) Eesti rahvuslinnude ehtekirja mitmeidega taim- ja loomamotiivid.

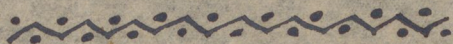
Koolisens töös: katta, ranseli, poognaet pool õpetud ehtekirjaga.
Abinõud: Ruudulike alusmaterjal ja pümpulgad.

Loova joonistamise test.

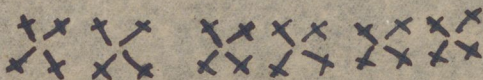
1 Δ

2 %

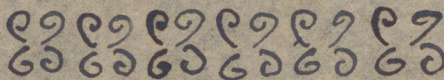
3 x

4 #

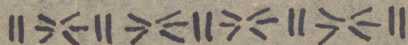
5 e

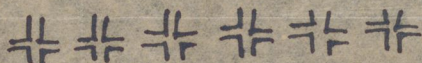
6 ⊕

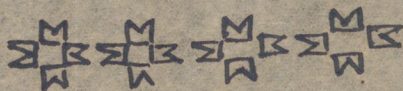
7 ||>

8 †

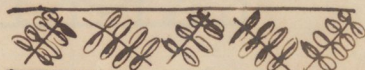
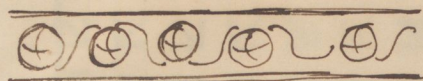
9 Σ

10 oma fantasia

V

kavandite õpetus.

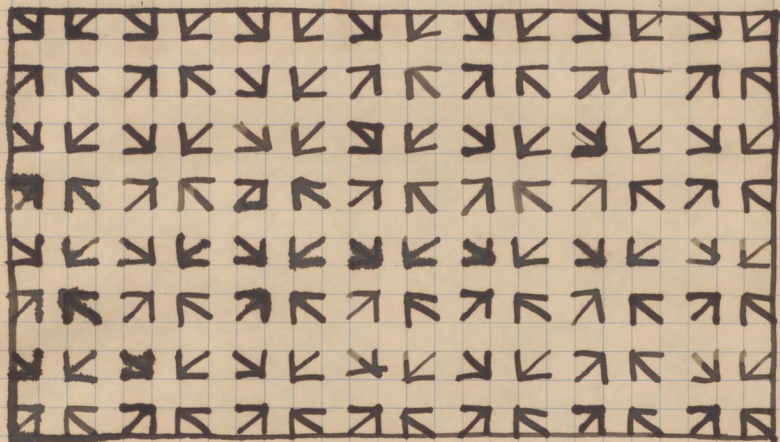
Kodusens tööks: kolm ehtekiepe kavandit —
 6) väljatöötatud ehtekivi (üks kavandist)
 1/4 vahu lehe kainetele paberile.

VI

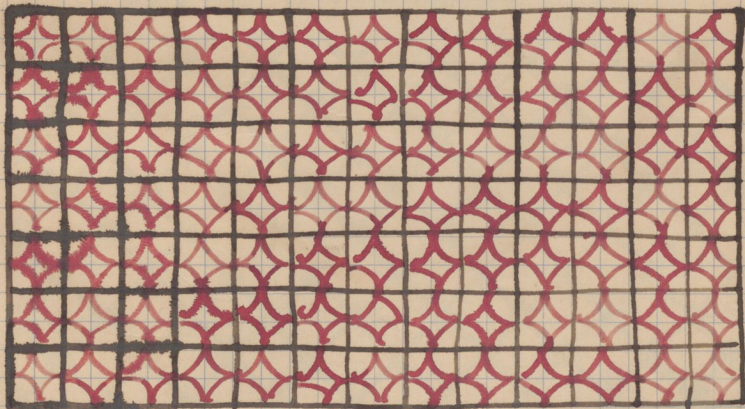
Piramata pinna ehterici joonvõrgule.

1. Ainult cedissulega või pümpulegaga.

a) Motiivrd ühe ruudu jüres moodustavad teknuu.

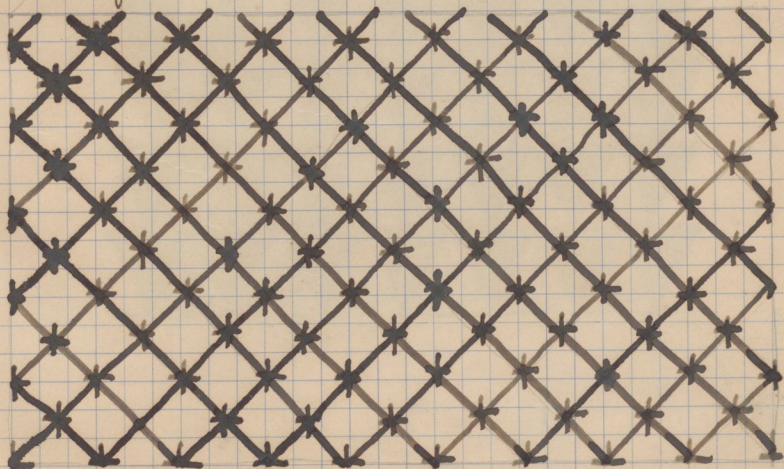
b) Nelja ruudu motiivrd moodustavad teknuu.

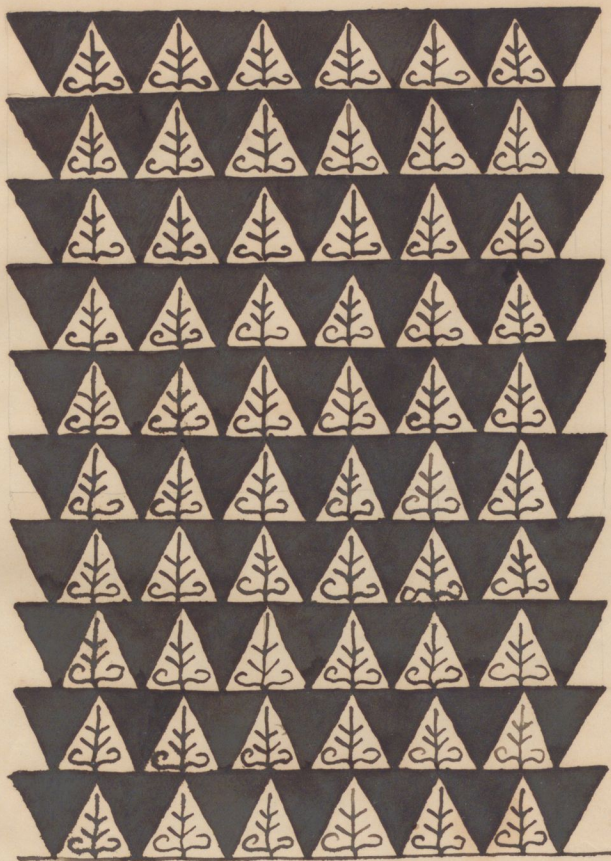
c) kolme auele motiini moodustavad terviku.

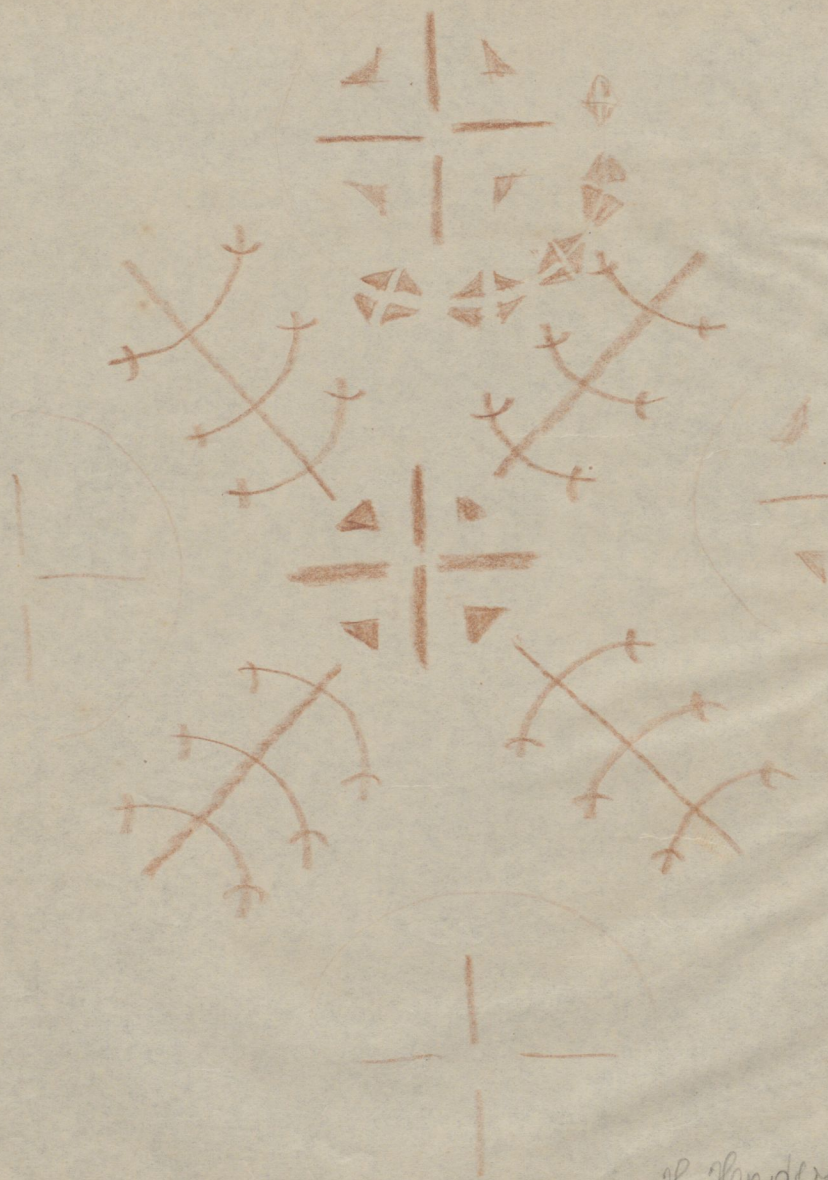

d) joonvõrk on ehterivjaks.

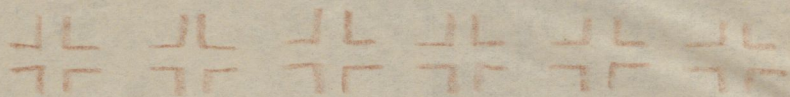

2. Püramata pinna ehtekivi joonvõrgule redissulega
või puupilporga koos pindliga kaetud pindadega.

H. Hendrickson
Prof. N. S. D. S. Near the bottom of the page

Alfonso de Koon
St. J. Martin, Sch. Koon
Koonrings

VIII

19

Värvide õpetus. Värvide ringi katmisel algskeemi õpetus
värvivärviga katmistehnika kordamine.

Peavärvud: 1. Kollane
2. Punane.
3. Sinine.

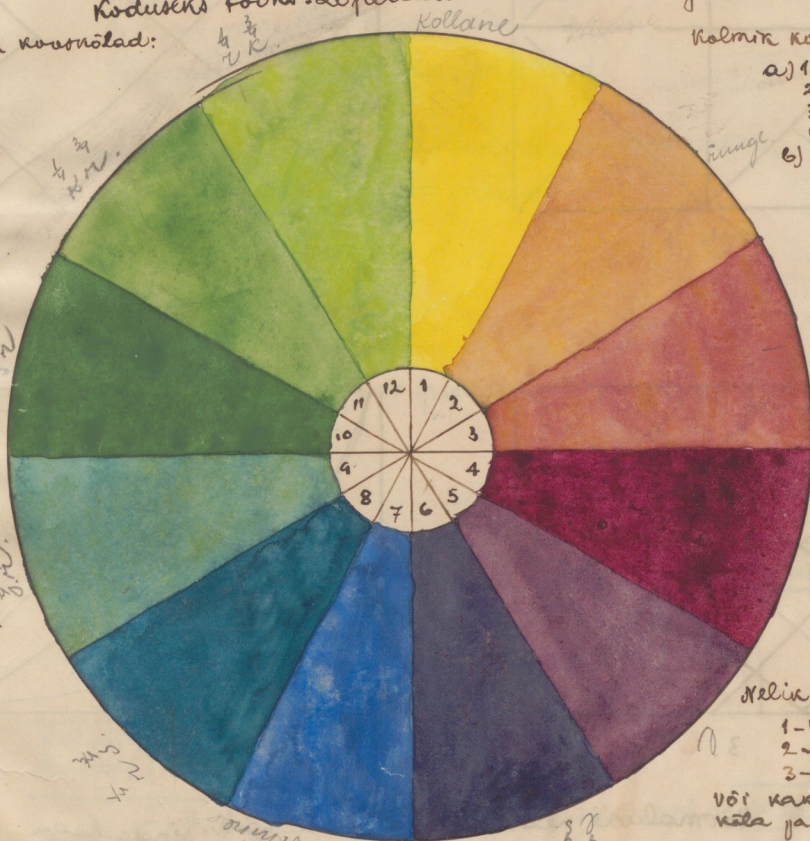
Koduseks tööks: Lõpetada värvide ringi katmine.

Kahtin koosnõlad:

- 1-7
- 2-8
- 3-9
- 4-10
- 5-11
- 6-12
- 1-5
- 1-9
- 5-9
- 2-6
- 2-10
- 6-10
- 3-7
- 3-11
- 7-11
- 4-8
- 4-12
- 8-12
- 1-4
- 1-10
- 4-7
- 7-10
- 2-5
- 2-11
- 5-8
- 8-11
- 3-6
- 3-12
- 6-9
- 9-12

Kolmin koosnõlad:

- a) 1-5-9
- 2-6-10
- 3-7-11
- 4-8-12
- b) 1-4-7
- 4-7-10
- 7-10-1
- 2-5-8
- 5-8-11
- 8-11-2
- 3-6-9
- 6-9-12
- 9-12-3

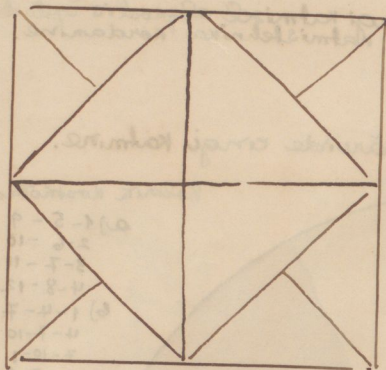
Nelisk koosnõlad:

- 1-4-7-10
- 2-5-8-11
- 3-6-9-12

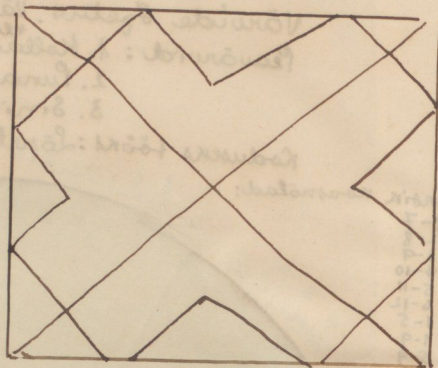
Või kaks kahtin koos-
näla jannis

Värvide koosnõla reeglid:

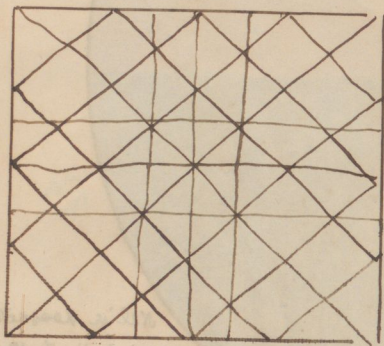
1. Põhivärvud - kollane, punane, sinine on omavahel koosnõlas.
(vahelle jäetud 3.)
2. Värvide peasegud - roheline, ruuge, lilla - on omavahel koosnõlas
(vahelle jäetud 3.)
3. Põhivärvud on koosnõlas võõra perekonna peasegudega;
(vahelle jäetud 5) (näit. 1 ja 7 jne.) gladse need, mis on tabelis
asie vastavalt.

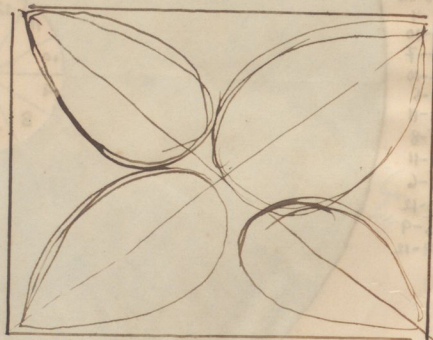
1.

2.

3.

4.

Nõrmlusi nelinurkse ponna kõrv. jindalega
kaunistamiseks.

Mälinuriga kaunistav jagamine värvipindadeks.
 Kaunistamise joonis 4. ja tema nordsete rahva.
 Koduseks tööks: Pinnajooned pliiatsiga.

IX

Värvide ringi läbivaatamine.
 1. 2. ja 3. värvide kooskõla reegel.
 Pruunide värvide kooskõlad.

Kollane + Punane + sinine = pruun.
 Ruuge + lilla = pruun.

	K.	P.	S.
Ruuge	1x	1	
Lilla		1	1x
	1	2	1

= punakaspruun, sobib rohelinega

	K.	P.	S.
Roheline		1	1
Lilla	1		1
	1	1	2

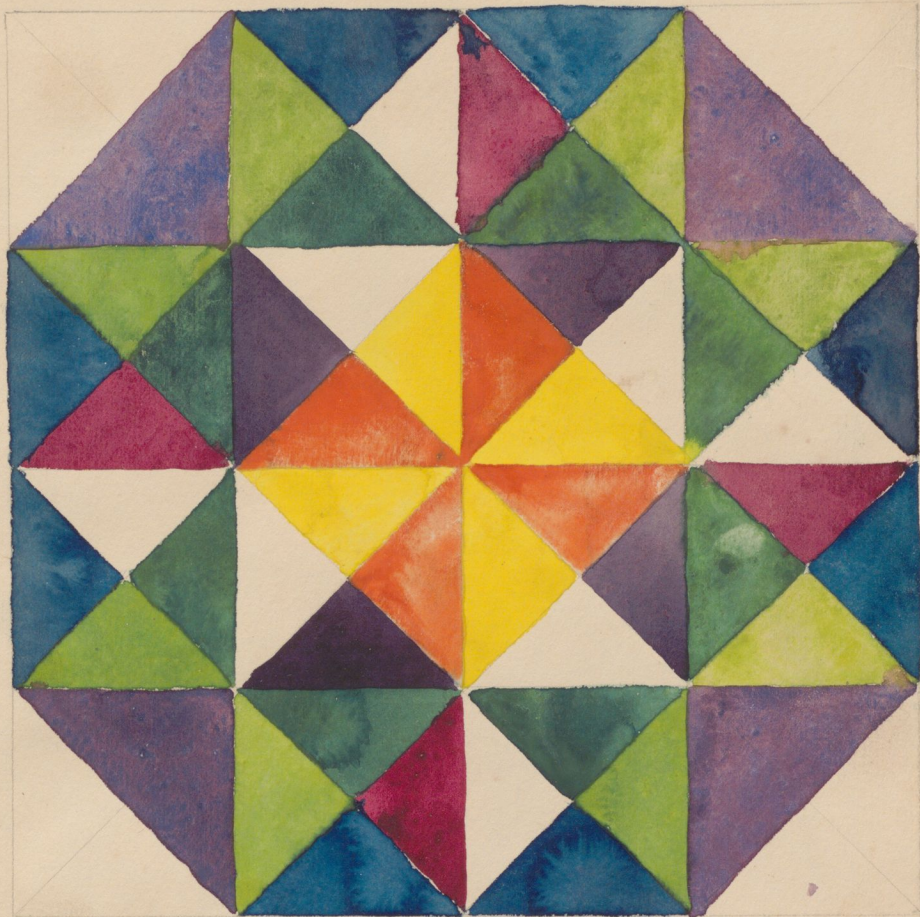
= sinakaspruun, sobib ruugiga

	K.	P.	S.
Roheline	1		1
Ruuge	1	1	
	2	1	1

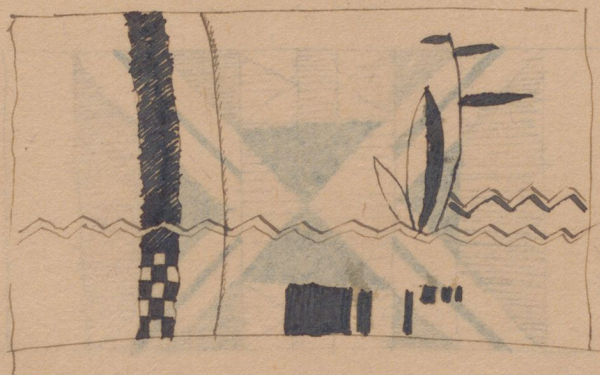
= kollakaspruun, sobib lillaga

	P.	S.	K.
Roh + Pun = 1	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	
x 2	2	2	1

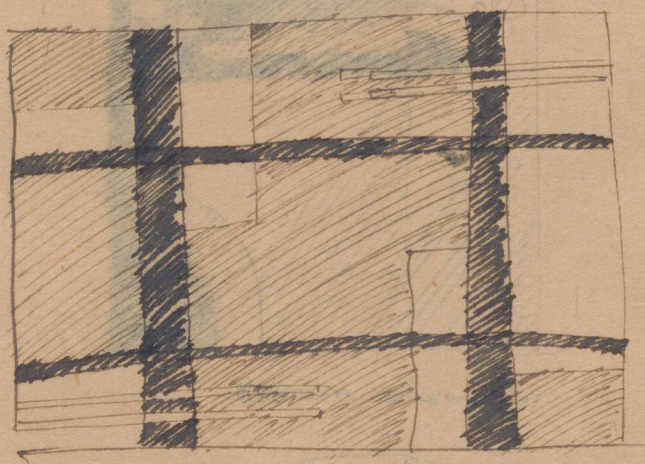
Pruunide värvide kooskõlad on pehmed.
 Punakas pruun on soe.
 Sinakas pruun on külma.
 Kollakas pruun satub mõju alla.

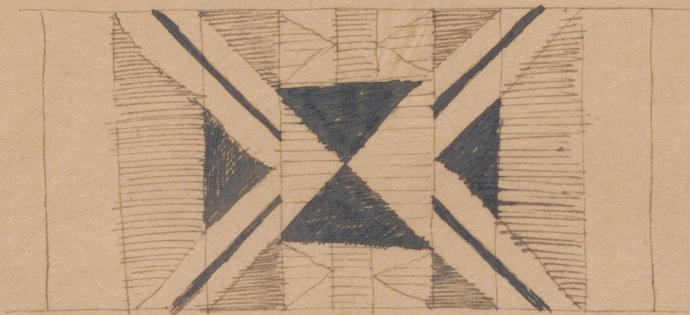

Kulknuga kaunistav jaga-
 mine värvipindadeks.
 (Koolitajaks tööks)

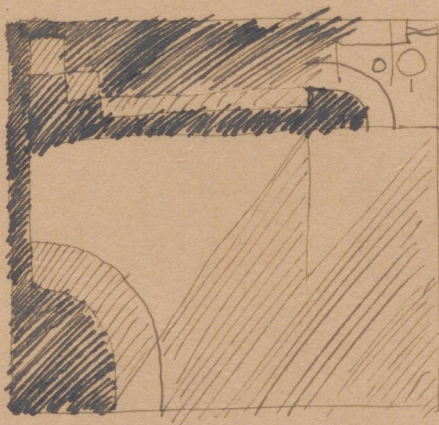

Grandavari

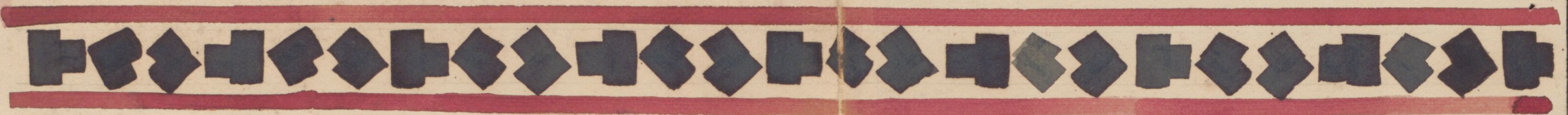

Borandavaip.

Mosaim solhoyedi.

A B D E G H I I K L M N

O P R S T U V O Ä Ö

'U'

X

Plakaatkirja
tahester.

Č Č' F Q Š Z Ž W
X Y

XII

Kinolainirja kavanderid.
 Koduüksi ülesanded: Vesiräruidega kindla kavand.

XIII

Ebasümmeetrilise kaunistamise põhilauseid.
 Vormi ja värvi jaigutusi pinna luutamisel.

XIV

Vaiba/kavanderid nesiiräruidega.

XV

Padjä kavanderid nesiiräruidega.

XVI

Padjä kavanderid nesiiräruidega.

Perspektiivi algmoisted.

1. Vaateväli
2. Silmapiir
3. Keskpind
4. Keskkiir

Lahendada järgmisi ülesandeid tänava äärte koordinaatidest keskpinnale: Enne ülesandeid aga alustada arutlusega:

Esmed muudavad kauguses oma värvi ja suurust. Värv muutumist puudutada muuseas, sest see on lastele tähelepandeväärne, kuna nad suuresti teavad olevat kõrgel ühesuursustena.

Õpetused:

Lennuvõimast kõrge väikene punkt.

Suur linn kõrgete tornidega on sõrmeotsaga kinnikaetav, kui vaadelda teda emalt.

Raudtee kitseneb emal.

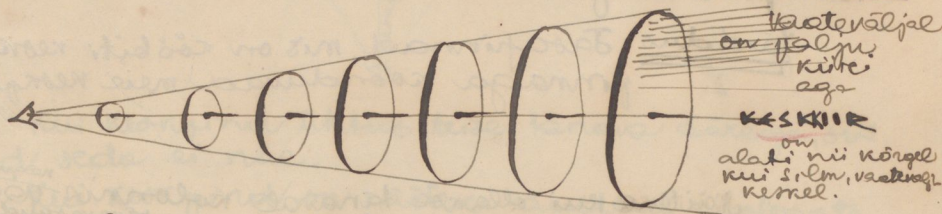
Näeme kahe silmaga ~~stseenu~~ ~~stseenu~~ ~~stseenu~~ ühes
mere üksa silm.

Kui paneme paberit silme vahele ja katame mõrdemisi kõega silma kord ühelt poolt paberit, kord teiselt poolt paberit siis näeme vaatavalt mõrdemisi paberit ühelt ja teiselt poolt.

Kui pöörame silmad teisele, näeme hoopis muu asju. Paralleel on reedel kõrge koonkuvate: Nere näeme asju siis kui nendeat tagasi pööravad kiired satuvad mere silma.

Õpilased kõrk sama äärde!
 Katke teine silm kinni (vasak)!
 Tehke samale silma kõrgusele märk!
 Astuge samu tagasi! (Mäeme rõhkem)
 Veel kaugemale minnes suureneb veelgi
 mere vaateväli

Õpilased istuvad oma nohtadele. Üks
 õpilane teeb talulele teist silma kinni ho-
 des märgi ja siis astudes uude tagasi tõmbab
 piirjooned vaateväljale — vaateväli on ring

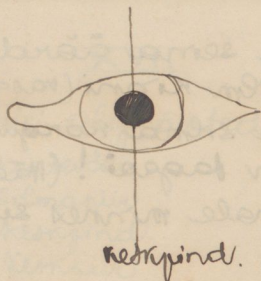
Kõrgte esmale lähemale astudes vaateväli
 väheneb, kaugemale astudes suureneb.

Keskne näib alati punktina, ei nähta talle
 ülevõlt ega alt ega külgedelt

Õpilased panevad plüatsi keskküürs.
 Kui soovime keskküür — tõsta peame tõusma
 ka ise ja vaatupidi.

Õpilased panevad pöristusplonrid keskkü-
 re külge püstitamis.

Keskküür samu paremale! (Õpilased astu-
 vad samu paremale aga mitte ei tõsta!)

keskpinnd.

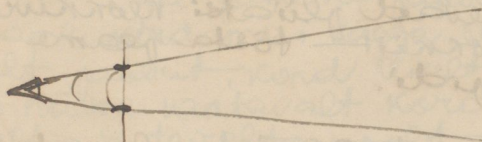
Õpilased tõstavad ploni keskpinna.

Kuhu noonduvad klassi sermad?

Klassi sermad paistavad noonduvast
keskpinna poole.

Järeldus: Tasapinnad, mis on tööbiti kesk-
pinnaga noonduvad meie keskpinna.

Näitena kui ollakse tavalisel kolonnis ^{nägu} nägu
tavaliselt suud, siis ~~erimised~~ ^{tähe} näe ^{erimised} nende
võrtevalgel pole seda, kuna tagumisel on
kinnasum võrtevalgel.

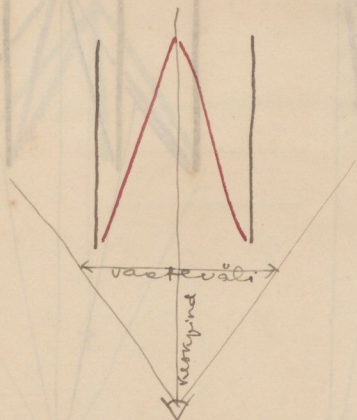

1:1 horisontaalne nägu, pilt satub võrtevalgele.

1½:1 on parem.

Kü, et näha klassi mõlemate sermade algnat
vasakul ja paremal, peame olema ~~realt~~ tõstetud
suhtes emal.

Ulaa on teha järgise ratse kinnil erge tärnava
suus või raudteel. Saab ka klassis.

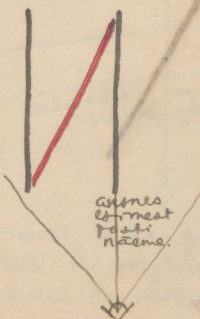
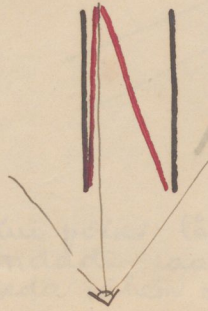
värvid: must = tegeline

Punane = paristal.

Kui keerpind ühtub teise tärnava äärega, siis
nad seda ei näe.

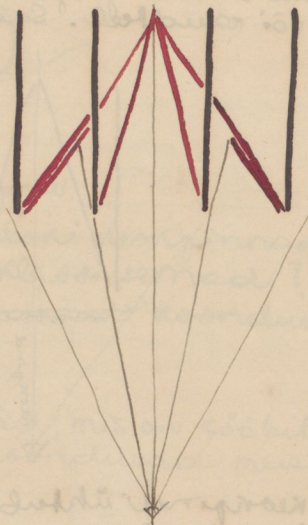
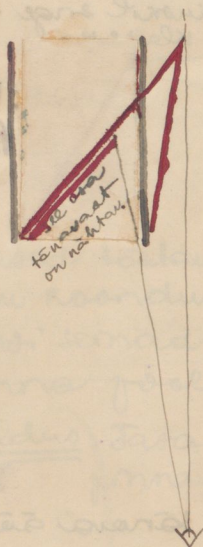
Kui keerpind on näiteks raudteel röövlite
vahel, siis röövad teine teinepool keerpinda
koonduvad kauguses keerpinnale. Astu-
des sammu paremale, nihkus keerpind sammu-
pele ja röövad koonduvad mõlemad sammu-
li kauguses keerpinna poole.

Ülesandel õpilastele, tärnava äärte koon-
duvusest keerpinnale. Õpetaja teeb muudat-
jooned, õpilased õuavad.

valgus = valgus

valgus = valgus

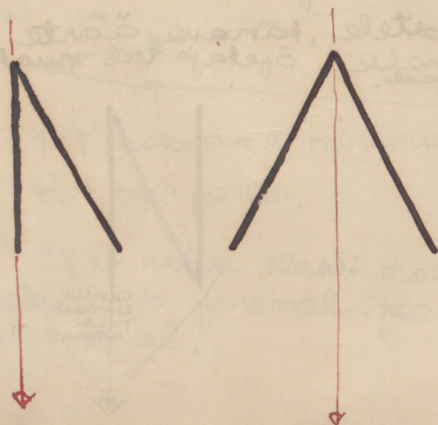
valgus on valgus.

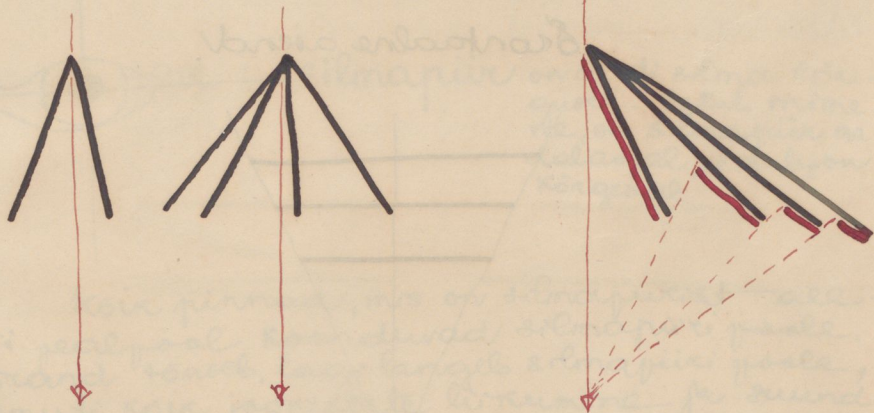
üks õpilane lahendab tahvile, teised vihudesse
üleandavad:

leida keskpunkt ja silma asend.

värvid: must = antud
+ ringmood

punane = lahendus.

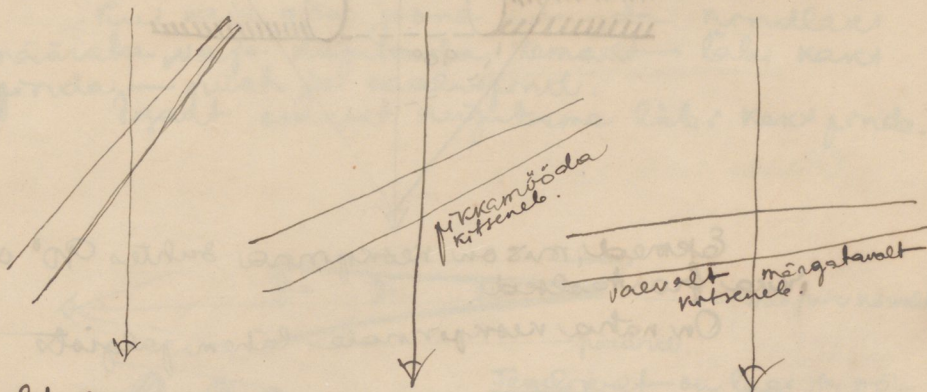

färeldus: Kui on pinnad rööbiti keskpinnaga
ja sattuvad vaatepiirile, nähtavad
keskpinnaga.

II

Näited keskpinna lõikumisest reojoontega.

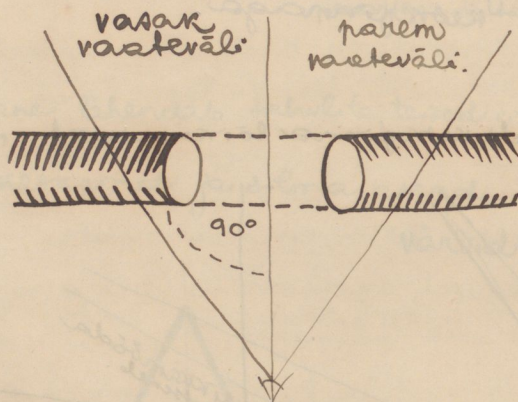
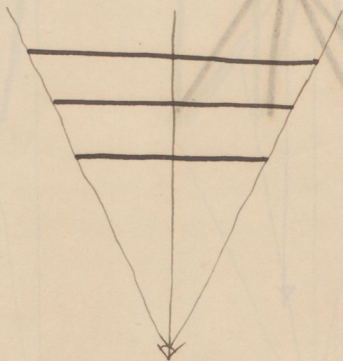

färeldus:

III

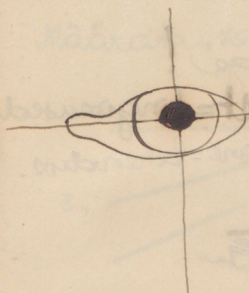
Kui jooni läheb keskpinnast läbi paralleelsete
pindade paar, siis nad küll koonduvad, aga
seda vähem mida rohkem nad on keskpinnaga rööbiti.

Frontaalne asend.

Ettevald, mis on keernumise suhtes 90° on
nii frontalne.

On näha keernumise lähemalt

silmapiir on alati silma kõrgusel. Istub mõnele, on silmapiir madalamal, seisab on kõrgemal

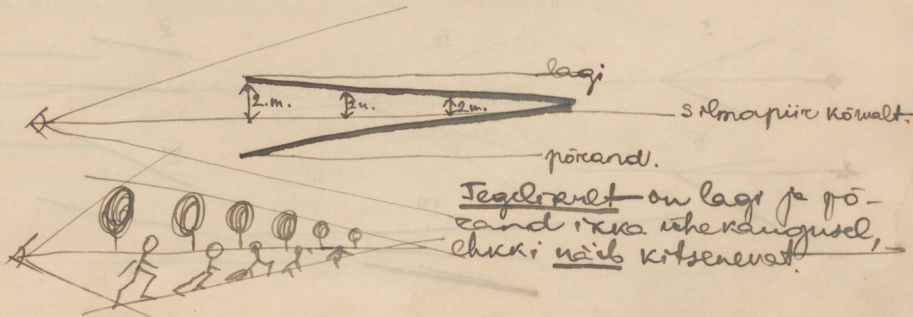
Kõik pinnad, mis on silmapiirist all- või pealpool koonduvad silmapiiri poole. Põrand tõuseb, lagi langeb silmapiiri poole, samuti kõik joonekate liinid ja suund nendel.

Järeldus. Kaalus pinnad, mis kõrgemal sil silmapiirist langevad kauguses silmapiiri poole.

Järeldus: Kaalus pinnad, mis allpool silmapiirist tõusevad silmapiiri poole.

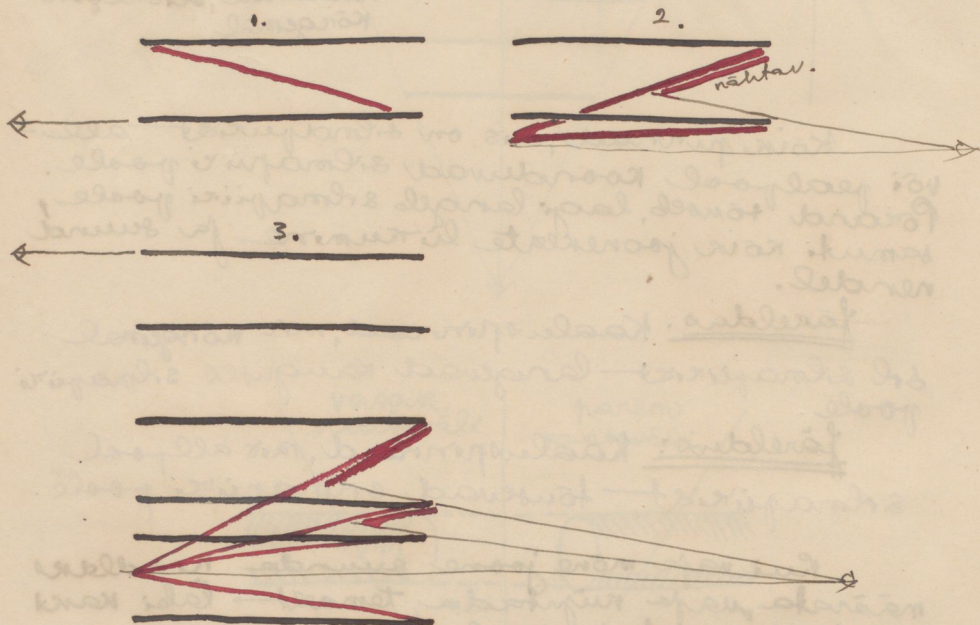
Kui vaja mõne joone suunda nõndaks määrata vaja kujutada temast läbi kaks pinda — püst ja kaalus pind.

Igaat esimest kujutame läb. kaks pinda.

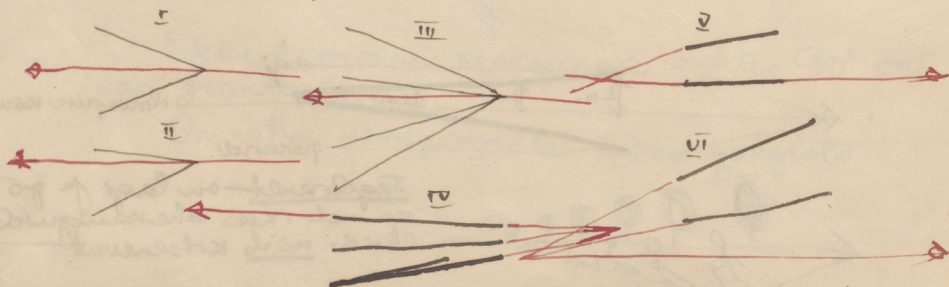

Käärata pindade suhe silemapiiriga!

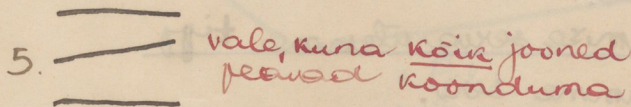
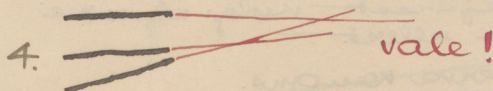
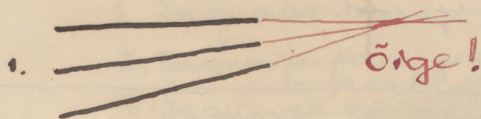
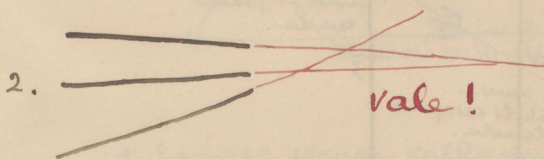
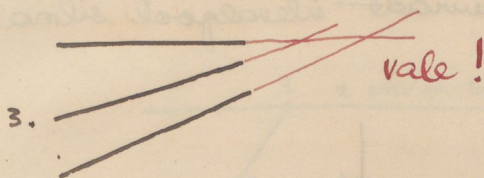
Värv: Must = tingimused.
Punane = lahendus.

Olude silemapiir:

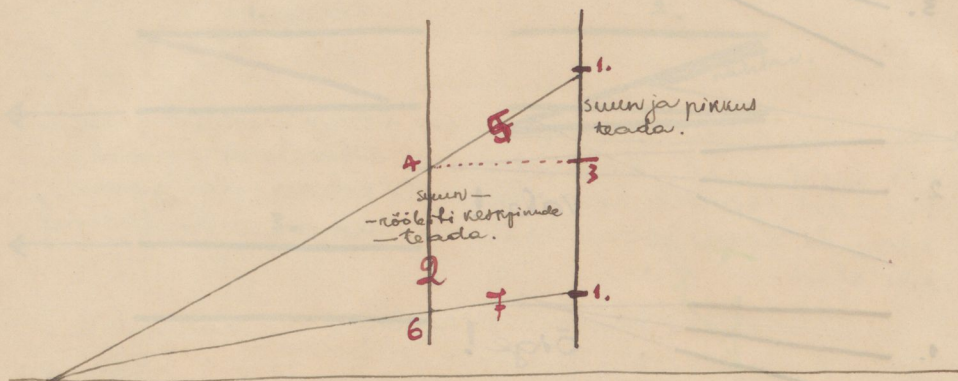

Määrata, kas on oieti koondumine paralleeljoondadel:

XVIII

joonistamine natuuraal-ülevalgpool silma-
piirist

1) I serva üldine mõõt

rapi otseida I serva kaugus mõõdet servast.
Pliats nurga sõrme alla ja pöördlaga reguleerime
kaugusmõõta pliatsil. Kaugus igaljuhul
isepikkune, see pärast nurga kinnis ei
tahi näinud sellest.

2) Tagumise serva kaugus.

3) Tagumise serva pikendus.

Närgime pland, kuskohas pliats I serva
loisab.

4) Tagumise serva ülemine tipp

5) Tagumise serv.

saadki määrime kaalus pliatsiga koha, kus
lõika I serva alumise nurga lõpul kaitud pliats
I serva pikendust.

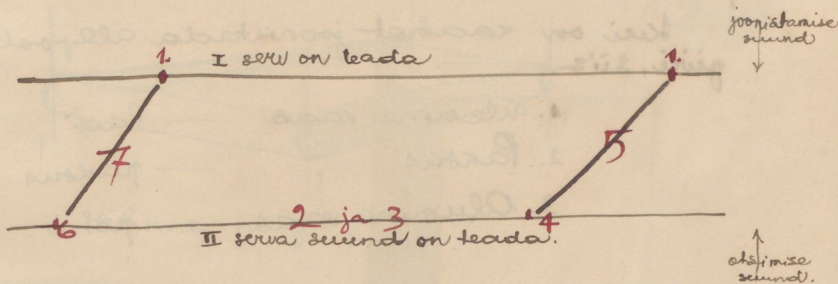
6) Tagumise serva alumine tipp.

7) Alumine serv.

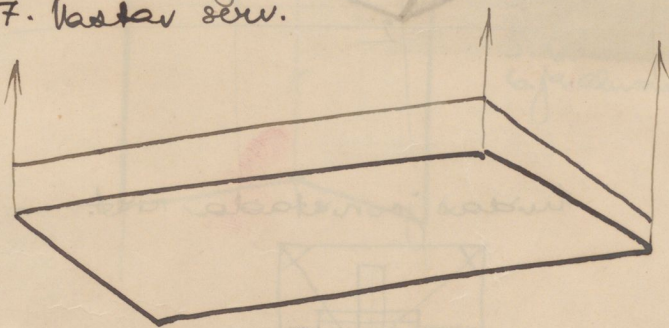
Ar. 2, 4, 6 tuleb ette kolmele võrgu. Kontrollimisel aruult
võrgu tehte mõõdet.

XTX x x

joonistamine natukeast raudspondu.

1. Esmase serva kallakus.
2. Jagumise serva sügavus.
3. Jagumise serva pikendatud noondumise ristamisega kui on ka frontaalne, siis 2. noond.
4. Jagumise rõi naugema liju asend.
5. Vastav nüljeserv.
6. Terve jagumise liju asend.
7. Vastav serv.

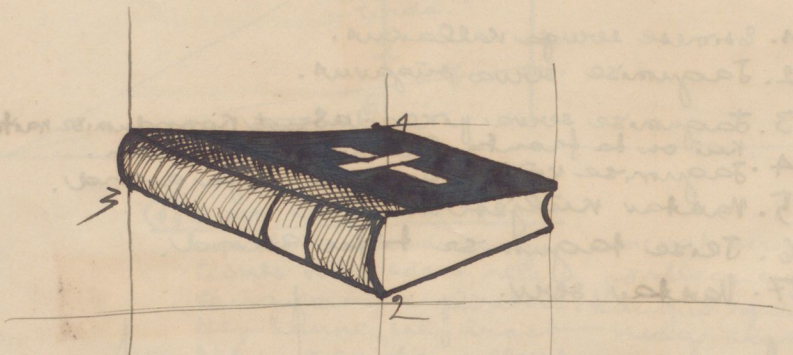
1. Põhi.
2. Paksus
3. Längi.

XX

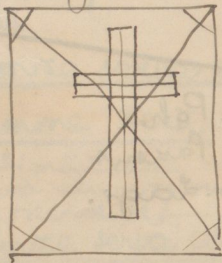
joonistamine naturaalselt allpool silma-
piiri.

Kui on raamat joonistada allpool silma-
piiri, siis

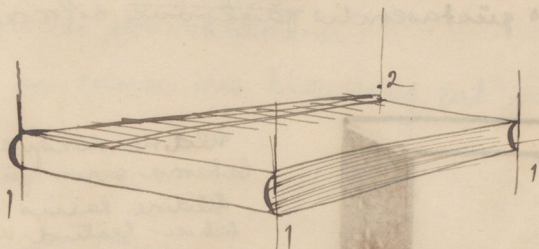
1. Alumine raas — lagi
2. Parsus — parsus
3. Alumine raas — põhi.

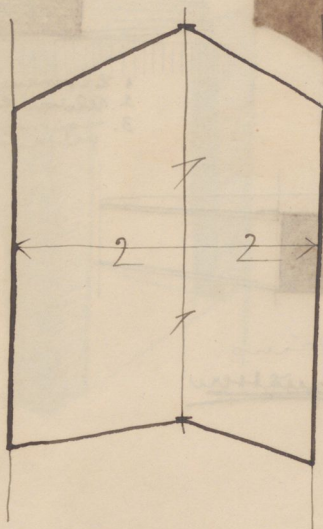
Riidas joonistada rist.

Tegeelikult

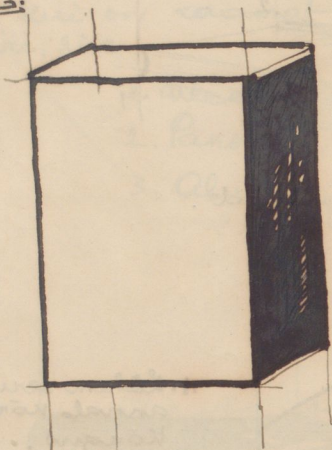
Enne polüpa jooned.

1. Lähem serv (mis annab kõrguse) kõrgus.
2. Üldine laius
3. Ülemised tipud.
4. Ülemised ääred.
5. Alumised tipud
6. ja alumised ääred.

Dirutoas püstasendis ^{all pool.} ~~püst~~ pool silmapilve

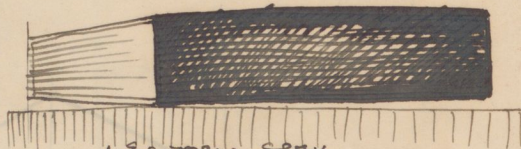
Kest:

Üldine kõrgus kõrge lähema serva järel.

Üldine laius — kaks tahku leitud korruga.

Sügavus põhja poolt ja lae poolt.

1. Esimene serv.

2. Üldine laius

3. tagumise serva paksus ja vastavad küljed.

1. Üldine laius.

2. Lähem püstserv

3. Lagi.

Toos:

1. Üldine laius.

2. Üldine kõrgus.

3. Kaugemal pool.

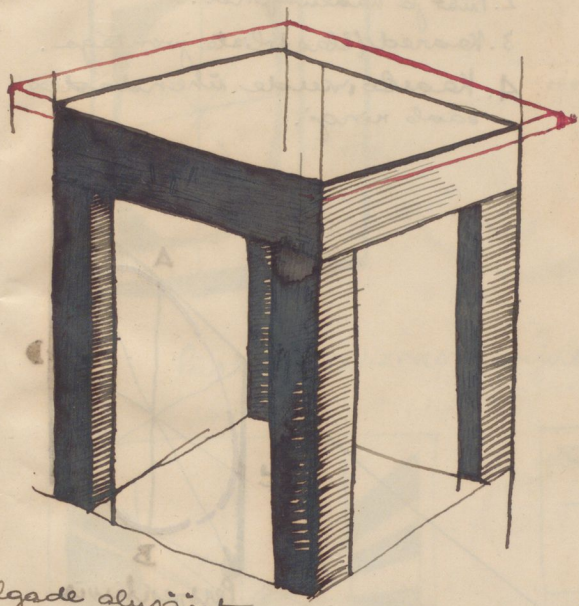
4. Paksus.

Sis osakaupa toos peetatud kehta.

XXI

Jabureti joonistamine.

Jabureti on sama mis tükutoos, ent jalgadega.

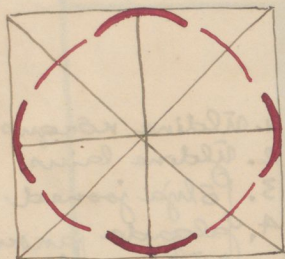

1. Üldine kõrgus
2. Üldine laius.
3. Põhja jooned
4. Jalgade paigus
punktjoontena.
5. Lõua serva
paigus.
6. Jalgade külgede
suun.
7. Päälisland.

Jalgade alusäärt
suund tahab hää
selgitust

Kumerijooneline perspektiiv

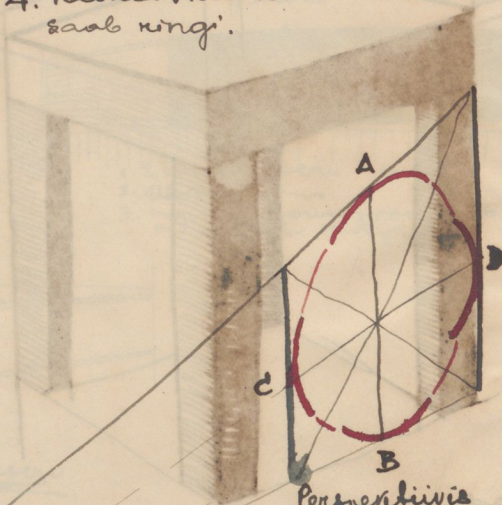
Püstjooneline perspektiiv

Kõik veerandid
ühendatakse.

1. Kõik diagonaalide lõikekohtadega.
2. Püst ja vaaluspind.
3. Kaared (laetud joontega).
4. Kaarekõrved ühendades
saa ringi.

Kaarepind

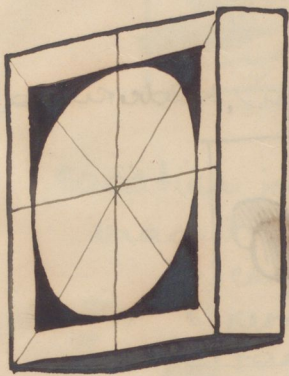

Perspektiivis
pole veerandid
ühendatud.

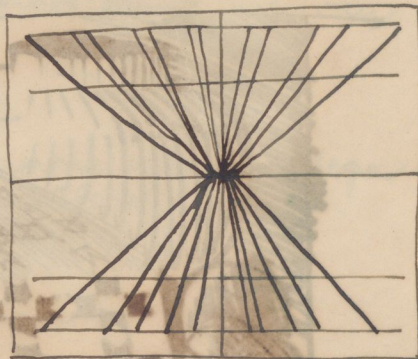
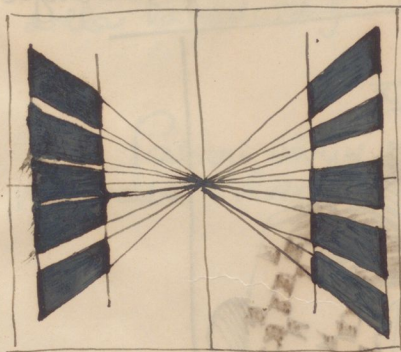
silmapaar

Ratta tipp pole mitte enam A vaid lähemal.

Kell seinal seletada ringperspektiivi alusel.

Püstpinnaalises horjintuuses

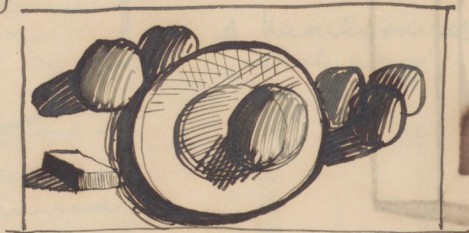

XXIII

Geomeetriliste kehade ja pöördkehade
joonestamine.

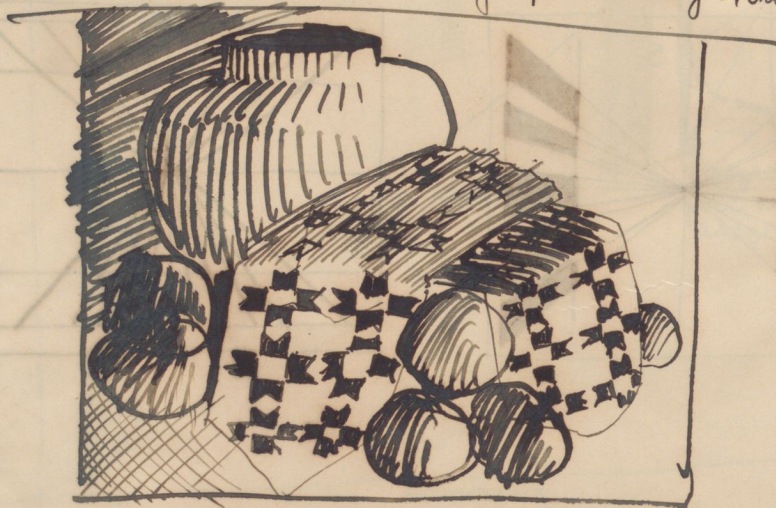
XXIV

Statüüvmor- kirutoosiga, taldrikuga
ja õuntega

XXV

Statüüvmor- vaasiga, kinnastega, õuntega.

XXVI

Katüivemort - kaudsidega ja aedusejadega.

XXVII

Maaatiline joonistamise õpetus.

Maadeldavas raamis peab olema tervik.

- a) esiplaan
- b) keskploaan
- c) tagaploaan.

Maaatiline jõega, tervikpöel jõge püüd, jões
peegeldusi, keskploaamil maju, tagaploaamil
mets. (vabas looduses, visand järgi valviku
arlla lähedalt)

XXVIII

Päboxi värv: asutamone veovärvidega
värvidel. Püüde värv: püüdeleem.

XXIX

Sulejovistur fagala jaat.

XXVIII

XXX

Inimese profiilide joonistamine.

XXXI

Maastiku kauge vaatega, lamavas
formaadis. selgejoonistusega, rõhutatud kontuuride.

XXXII

Elmise tunni maastiku vaatlund:
küündja, vaadatuna et kõrgele mäele.

XXXIII

Katüürmort lillidega.

Lisa

Näide Tallinna Õpetajate Seminari õpilase H. Heinrichson'i
(emendavil Hendrikson'i, hiljem Hasamaa) õpetajatööst
oma kohustuslikul praktikasaastal pärast seminari lõpe-
tamist järgala 2 aastase Täienduskooli õpetajana ³⁶⁾

joonistamise õpetamise töökava I & II klassis.
Originaal, köidetud käsikiri.

36) Post ser. Pärast õpetajakutse saamist läk-
sin Tartusse Tartu Ülikooli Matemaatika-
Loodusteaduskonna üliõpilaseks, olles vas-
tupandamatult võlutud täpsusteaduse tööst.